

หนังสือเรียน
รายวิชาพื้นฐาน

ดนตรี-นาฏศิลป์

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ผู้เรียบเรียง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรรณพ ขมวัฒนา
ดร.นิพัทธ์ กาญจนะหุต
ดร.สมชาย พิอนร่ำดี

ผู้ตรวจ

ดร.สยา ทันตะเวช
อาจารย์กชกร เทศถมยา
อาจารย์แก้วกนกกาญจน์ เนคมานุรักษ์
อาจารย์วรรณะ ตันเจริญผล
อาจารย์วีระกิจ สุวรรณพิทักษ์

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชาลัมพ์ เหล่าวานิช
อาจารย์สุชุมาลย์ มณฑปใหญ่

สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.)

๑๒๕๖/๙ ถนนนครไชยศรี แขวงถนนนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
โทร. ๐-๒๒๔๓-๘๐๐๐ (อัตโนมัติ ๑๕ สาย), ๐-๒๒๔๑-๘๘๙๙
แฟกซ์ : ทุกหมายเลข, แฟกซ์อัตโนมัติ : ๐-๒๒๔๑-๔๑๓๑, ๐-๒๒๔๓-๗๖๖๖

website : www.iadth.com

สงวนลิขสิทธิ์

บริษัท พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด
พ.ศ. ๒๕๖๗
พิมพ์ครั้งที่ ๑ จำนวน ๒๐,๐๐๐ เล่ม
ISBN : 978-616-05-5078-4

คำนำ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ดนตรี-นาฏศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ได้จัดทำตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลางของหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับโน้ตไทยและสากล วงดนตรีและ การดูแลรักษาเครื่องดนตรี การขับร้องและบรรเลงดนตรีประกอบเพลง การถ่ายทอดอารมณ์และ ประเมินคุณภาพของบทเพลง ดนตรีกับสังคมไทย อิทธิพลด้านการแสดงของไทย ศัพท์ทางนาฏศิลป์ และละคร การแสดงนาฏศิลป์ สร้างสรรค์กิจกรรมการแสดง และละครไทย

เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้สอนและผู้เรียน หนังสือเรียนเล่มนี้จึงได้จัดทำเนื้อหา ที่ทันสมัย มีกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน นอกจากนี้ ยังได้สอดแทรกข้อมูลเกี่ยวกับจุดประกายความคิด ทักษะชีวิตและอาชีพ รักสุขภาพ ปลอดภัยไว้ก่อน เพิ่มเติมเสริมความรู้ กิจกรรมพัฒนาการอ่าน คำศัพท์น่ารู้ โครงการสัปดาห์วัฒนธรรม และผังสรุปสาระสำคัญสู่การสร้างความรู้

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนเล่มนี้จะช่วยพัฒนาผู้เรียนได้เต็มตามศักยภาพ

คณะผู้จัดทำ

สารบัญ

หน้า

ผังสาระการเรียนรู้ดนตรี

๖

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

๑

โน้ตไทยและสากล

๗

เครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรี

๘

การอ่านตัวโน้ตบทเพลงไทยและสากล

๑๕

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒

๒

วงดนตรีและการดูแลรักษาเครื่องดนตรี

๒๕

วงดนตรีไทย

๒๖

วงดนตรีพื้นเมือง

๓๙

วงดนตรีสากล

๔๔

การใช้และบำรุงรักษาเครื่องดนตรี

๕๐

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓

๓

การขับร้องและบรรเลงดนตรีประกอบเพลง

๖๑

เสียงร้องและเสียงของเครื่องดนตรีในบทเพลงจากวัฒนธรรมต่าง ๆ

๖๒

การร้องเพลงและบรรเลงเครื่องดนตรีประกอบบทเพลงต่าง ๆ

๖๙

หน้า

หน่วยการเรียนรู้ที่

๔

การถ่ายทอดอารมณ์และประเมินคุณภาพ
ของบทเพลง

๘๓

การถ่ายทอดอารมณ์ของบทเพลง
การประเมินคุณภาพของบทเพลง
การนำเสนอบทเพลง

๘๔
๘๗
๘๙

หน่วยการเรียนรู้ที่

๕

ดนตรีกับสังคมไทย

๙๓

บทบาทและอิทธิพลของดนตรีในสังคม
องค์ประกอบของดนตรีในแต่ละวัฒนธรรม

๙๔
๙๖

ผังสาระการเรียนรู้นาฏศิลป์

๑๐๓

หน่วยการเรียนรู้ที่

๖

อิทธิพลด้านการแสดงของไทย

๑๐๔

อิทธิพลด้านการแสดงของไทย

๑๐๕

หน่วยการเรียนรู้ที่

๗

ศัพท์ทางนาฏศิลป์และละคร

๑๑๘

นาฏยศัพท์
ภาษาท่าทางนาฏศิลป์และการตีบท
ท่าทางเคลื่อนไหวที่แสดงสื่อทางอารมณ์

๑๑๙
๑๒๕
๑๒๘

หน้า

หน่วยการเรียนรู้ที่

๘

การแสดงนาฏศิลป์

๑๓๑

การแสดงนาฏศิลป์ไทยและสากล
ตัวอย่างการแสดงนาฏศิลป์ไทยประเภท : ระบำ
ตัวอย่างการแสดงนาฏศิลป์ไทยประเภท : รำ

๑๓๒
๑๔๑
๑๕๐

หน่วยการเรียนรู้ที่

๙

สร้างสรรค์กิจกรรมการแสดง

๑๕๗

การสร้างสรรค์กิจกรรมการแสดง
หลักในการชมการแสดง
มารยาทในการชมการแสดง

๑๕๘
๑๖๒
๑๖๓

หน่วยการเรียนรู้ที่

๑๐

ละครไทย

๑๖๘

ประเภทของละครไทย
ละครไทยในยุคสมัยต่าง ๆ
ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของนาฏศิลป์

๑๗๐
๑๗๗
๑๘๐

บรรณานุกรม

๑๘๔

สาระที่ ๒ ดนตรี

ผังสาระการเรียนรู้ดนตรี

ศ ๒.๑

ตัวชี้วัดข้อ ๑ อ่าน เขียน ร้องโน้ตไทยและโน้ตสากล

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑
โน้ตไทยและสากล

ตัวชี้วัดข้อ ๒ เปรียบเทียบเสียงร้องและเสียงของ
เครื่องดนตรีที่มาจากวัฒนธรรมที่ต่างกัน

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓
การขับร้องและบรรเลงดนตรีประกอบเพลง

ตัวชี้วัดข้อ ๓ ร้องเพลงและใช้เครื่องดนตรีบรรเลง
ประกอบการร้องเพลงด้วยบทเพลง
ที่หลากหลายรูปแบบ

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓
การขับร้องและบรรเลงดนตรีประกอบเพลง

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑
โน้ตไทยและสากล

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓
การขับร้องและบรรเลงดนตรีประกอบเพลง

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔
การถ่ายทอดอารมณ์และประเมินคุณภาพของบทเพลง

ตัวชี้วัดข้อ ๔ จัดประเภทของวงดนตรีไทยและวงดนตรี
ที่มาจากวัฒนธรรมต่าง ๆ

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒
วงดนตรีและการดูแลรักษาเครื่องดนตรี

ตัวชี้วัดข้อ ๕ แสดงความคิดเห็นที่มีต่ออารมณ์ของบทเพลงที่มี
ความเร็วของจังหวะและความดัง-เบาแตกต่างกัน

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔
การถ่ายทอดอารมณ์และประเมินคุณภาพของบทเพลง

ตัวชี้วัดข้อ ๖ เปรียบเทียบอารมณ์ ความรู้สึกในการฟัง
ดนตรีแต่ละประเภท

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓
การขับร้องและบรรเลงดนตรีประกอบเพลง

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔
การถ่ายทอดอารมณ์และประเมินคุณภาพของบทเพลง

ตัวชี้วัดข้อ ๗ นำเสนอตัวอย่างเพลงที่ตนเองชื่นชอบ และ
อธิบายลักษณะเด่นที่ทำให้งานนั้นน่าชื่นชม

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔
การถ่ายทอดอารมณ์และประเมินคุณภาพของบทเพลง

ตัวชี้วัดข้อ ๘ ใช้เกณฑ์สำหรับประเมินคุณภาพงานดนตรี
หรือเพลงที่ฟัง

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔
การถ่ายทอดอารมณ์และประเมินคุณภาพของบทเพลง

ตัวชี้วัดข้อ ๙ ใช้และบำรุงรักษาเครื่องดนตรีอย่าง
ระมัดระวังและรับผิดชอบ

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒
วงดนตรีและการดูแลรักษาเครื่องดนตรี

ศ ๒.๒

ตัวชี้วัดข้อ ๑ อธิบายบทบาทความสัมพันธ์และอิทธิพล
ของดนตรีที่มีต่อสังคมไทย

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒
วงดนตรีและการดูแลรักษาเครื่องดนตรี

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕
ดนตรีกับสังคมไทย

ตัวชี้วัดข้อ ๒ ระบุความหลากหลายขององค์ประกอบดนตรี
ในวัฒนธรรมต่างกัน

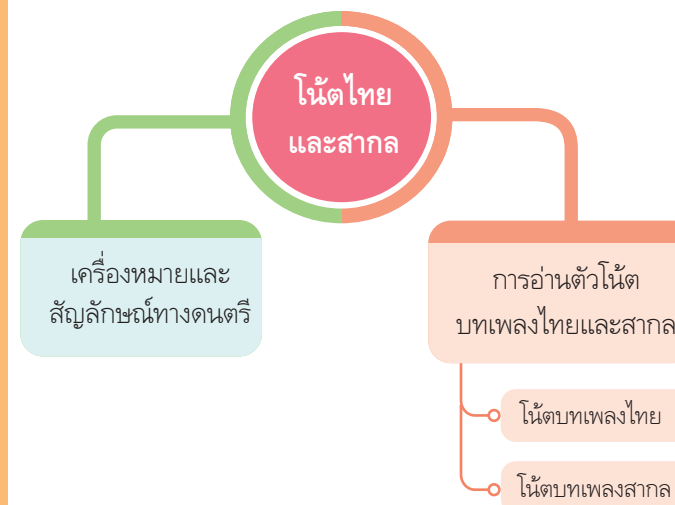
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕
ดนตรีกับสังคมไทย

หน่วยการเรียนรู้ที่

๑

โน้ตไทยและสากล

ผังสาระการเรียนรู้

ตัวชี้วัดระหว่างทาง

๑. อ่าน เขียน ร้องโน้ตไทยและโน้ตสากล
(ศ ๒.๑ ม.๑/๑)

ตัวชี้วัดปลายทาง

๒. ร้องเพลงและใช้เครื่องดนตรีบรรเลงประกอบ
การร้องเพลงด้วยบทเพลงที่หลากหลายรูปแบบ
(ศ ๒.๑ ม.๑/๓)

สาระสำคัญ

เครื่องหมายและสัญลักษณ์เป็นสิ่งสำคัญ
ในการบันทึกบทเพลง ทำให้ผู้ร้องและผู้บรรเลงเข้าใจ
จังหวะ ทำนองของบทเพลงได้ง่ายขึ้น สามารถขับร้อง
และบรรเลงดนตรีได้ถูกต้องตามจังหวะและทำนอง
ของบทเพลง

การอ่าน เขียน ร้อง และบันทึกโน้ตเพลงจะทำให้
เข้าใจบทเพลงได้ง่ายขึ้น สามารถบรรเลงบทเพลงหรือ
ขับร้องได้ถูกต้องตามจังหวะ ทำนอง และอารมณ์เพลง

เครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรี

จุดประกายความคิด

เพลงใกล้รุ่ง (Near Dawn)

ทำนอง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

คำร้อง พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ

ได้ ยิน เสียง แว่วดังแผ่วมา แต่ ไกล ไกล ชุ่ม ชื่น ฤ - ทัย หวานใด จะ

ปาน ฟัง เสียง บรร-เลง ชับ เพลง ประ-สาน จาก ทิพย์วิ - มาน ประ ทาน กล่อม

ใจ ใกล้ยาม เมื่อ แสง ทอง ล่อง ฉ่น คอยมอง จ้อง ฟ้าเรื่อง รำ ไร ลมโบก โบย

ที่มา : หนังสือดนตรีจากพระราชหฤทัย ศูนย์รวมใจแห่งปวงชน, ๒๕๓๙, หน้า ๒๖

เครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรีมีประโยชน์อย่างไร

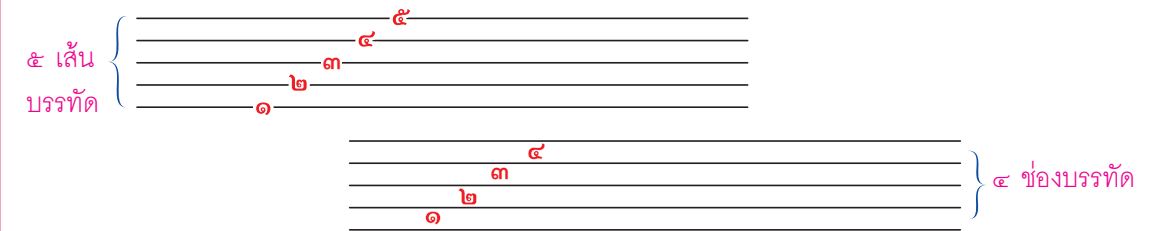
เครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรี

เครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรี เป็นสิ่งที่ใช้ในการบันทึกบทเพลงต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ขับร้องและผู้บรรเลงดนตรีเข้าใจจังหวะ ทำนองของเพลงได้ง่ายขึ้น ทำให้สามารถขับร้องเพลง และบรรเลงดนตรีให้ถูกต้อง ไพเราะและน่าฟัง

เครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรีที่ควรรู้จัก มีดังนี้

๑. บรรทัด ๕ เส้น (Staff)

ใช้สำหรับบันทึกตัวโน้ต ทุญแจประจำหลัก รวมถึงเครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรีต่าง ๆ ที่ทำให้ทราบระดับเสียงสูง-ต่ำของโน้ตต่าง ๆ บรรทัด ๕ เส้นมีลักษณะเป็นเส้นตรงเรียงขนานกันไป ๕ เส้น เพื่อให้เห็นเสียงสูง-ต่ำของตัวโน้ตลักษณะต่าง ๆ

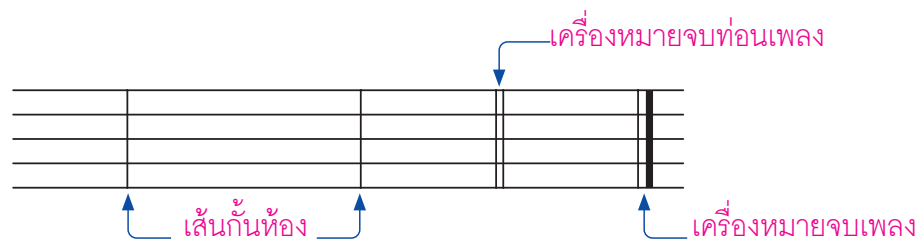
๒. เส้นน้อย (Ledger Line)

การบันทึกตัวโน้ตที่มีเสียงสูง-ต่ำเกินบรรทัด ๕ เส้น จะใช้วิธีการขีดเส้นสั้น ๆ เฉพาะตัวโน้ตที่จะบันทึกเท่านั้น ถ้าตัวโน้ตมีเสียงสูงกว่าบรรทัด ๕ เส้น จะใช้ขีดเส้นสั้น ๆ เหนือบรรทัด ๕ เส้น แต่ถ้ามีเสียงต่ำกว่าบรรทัด ๕ เส้น จะใช้ขีดเส้นสั้น ๆ ใต้บรรทัด ๕ เส้น เรียกว่า **เส้นน้อย** เป็นการเพิ่มโน้ตที่มีเสียงสูงหรือเสียงต่ำกว่าโน้ตที่บันทึกในบรรทัด ๕ เส้น

๓. เส้นกันห้อง (Bar Line)

เส้นกันห้องมีเพื่อให้การอ่านโน้ตและการบันทึกตัวโน้ตลงจังหวะตามที่ต้องการ โดยเมื่อจบ ๑ ห้องเพลงจะขีดเส้นกันห้อง ๑ เส้น และเมื่อจบบทเพลงจะขีดเส้นกันห้องสองเส้นโดยเส้นหลังทึบเรียกว่า เครื่องหมายจบเพลง

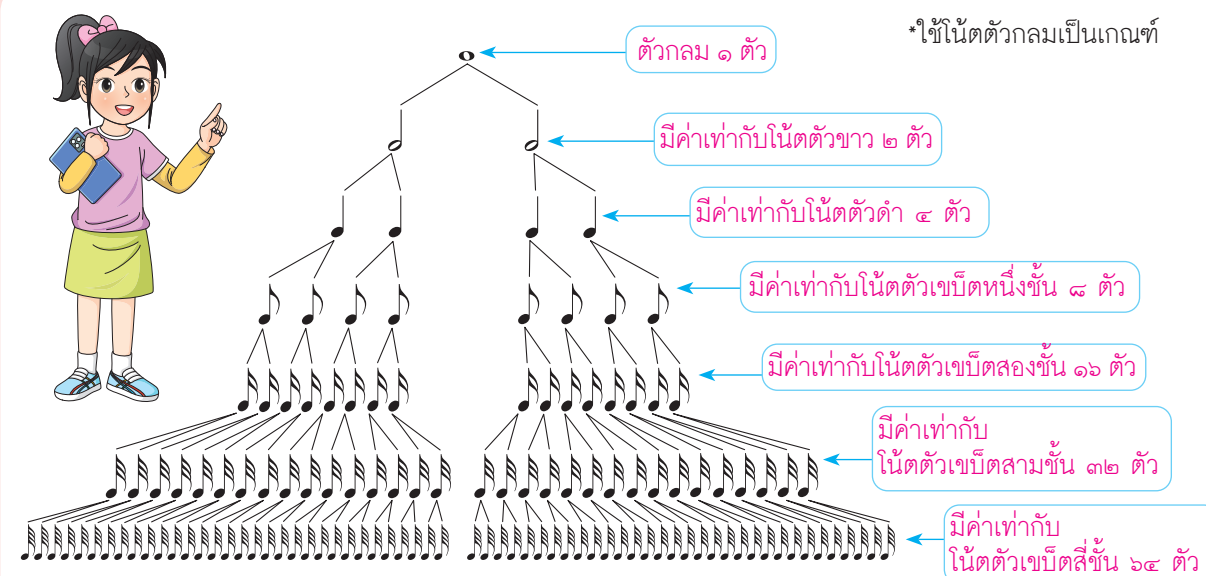

๔. ตัวโน้ตสากล (Note)

เป็นเครื่องหมายชนิดหนึ่งที่ใช้บันทึกแทนเสียงดนตรี และเสียงขับร้อง มีชื่อเรียกตามลักษณะต่าง ๆ และมีอัตราจังหวะที่แตกต่างกัน ดังนี้

ลักษณะตัวโน้ต	ชื่อเรียก	อัตราจังหวะ	อัตราส่วนเปรียบเทียบ
○	ตัวกลม	๔	
♪ หรือ ♩	ตัวขาว	๒	
♪ หรือ ♩	ตัวดำ	๑	
♪ หรือ ♪	ตัวเข้บ็ตหนึ่งชั้น	๒/๑	
♪ หรือ ♪	ตัวเข้บ็ตสองชั้น	๔/๑	
♪ หรือ ♪	ตัวเข้บ็ตสามชั้น	๘/๑	
♪ หรือ ♪	ตัวเข้บ็ตสี่ชั้น	๑๖	

การเปรียบเทียบอัตราโน้ต

การเขียนจัดกลุ่มโน้ต นิยมใช้กับโน้ตตัวเข้บ็ตลักษณะต่าง ๆ ดังตัวอย่าง

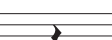
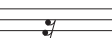
๑.	♪ ♪	=	♪ ♪	หรือ	♪ ♪	=	♪ ♪
๒.	♪ ♪	=	♪ ♪	หรือ	♪ ♪	=	♪ ♪
๓.	♪ ♪ ♪ ♪	=	♪ ♪ ♪ ♪	หรือ	♪ ♪ ♪ ♪	=	♪ ♪ ♪ ♪
๔.	♪ ♪ ♪	=	♪ ♪ ♪	หรือ	♪ ♪ ♪	=	♪ ♪ ♪
๕.	♪ ♪ ♪	=	♪ ♪ ♪	หรือ	♪ ♪ ♪	=	♪ ♪ ♪
๖.	♪ ♪ ♪	=	♪ ♪ ♪	หรือ	♪ ♪ ♪	=	♪ ♪ ♪

ตัวอย่าง การเขียนจัดกลุ่มโน้ตในบทเพลง

๕. ตัวหยุด (Rest)

ตัวหยุด หรือเครื่องหมายหยุด เป็นเครื่องหมายที่ใช้ในการบันทึกกร่วมกับตัวโน้ตทั้ง ๗ ลักษณะ เพื่อจะทำให้เกิดเสียงเงียบในขณะที่บรรเลงดนตรี ซึ่งจะหยุดนานเท่าใดขึ้นอยู่กับเครื่องหมายหยุด ลักษณะและอัตราจังหวะของตัวหยุด เครื่องหมายหยุดมี ๗ ลักษณะ ที่แตกต่างกัน ดังนี้

ตัวโน้ต	เครื่องหมายหยุด	ชื่อเรียก	อัตราจังหวะ
		หยุดตัวกลม	มีอัตราสี่จังหวะยาวที่สุด
		หยุดตัวขาว	มีอัตราสองจังหวะ
		หยุดตัวดำ	มีอัตราหนึ่งจังหวะ
		หยุดตัวเข้บิตหนึ่งชั้น	มีอัตราครึ่งจังหวะ
		หยุดตัวเข้บิตสองชั้น	มีอัตราครึ่งหนึ่งของหยุดตัวเข้บิตหนึ่งชั้น
		หยุดตัวเข้บิตสามชั้น	มีอัตราครึ่งหนึ่งของหยุดตัวเข้บิตสองชั้น
		หยุดตัวเข้บิตสี่ชั้น	มีอัตราครึ่งหนึ่งของหยุดตัวเข้บิตสามชั้น

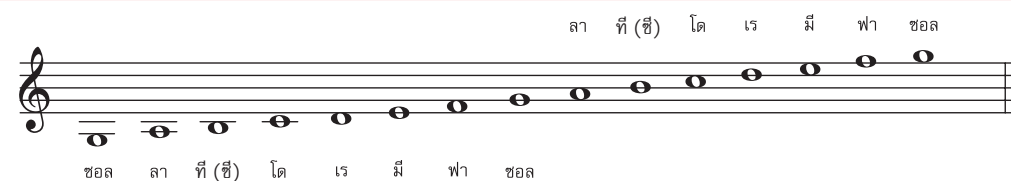
๖. กุญแจประจำหลัก (Clef)

การบันทึกกุญแจประจำหลักจะบันทึกไว้ในตอนเริ่มต้นของบรรทัด ๕ เส้น เพื่อใช้เป็นเครื่องหมายกำกับระดับเสียงของโน้ตที่บันทึกบนบรรทัด ๕ เส้น ประกอบด้วย กุญแจซอลและกุญแจฟา

● กุญแจซอล () (G Clef)

มีหน้าที่กำหนดเสียงตัวโน้ตอยู่ในบรรทัด ๕ เส้น หัวของกุญแจซอลจะอยู่บนคาบเส้นที่ ๒ ของบรรทัด ๕ เส้น โน้ตที่บันทึกลงบนคาบเส้นที่ ๒ ของกุญแจซอลจะเรียกว่า โน้ตตัวซอล

กุญแจซอล

● กุญแจฟา () (F Clef)

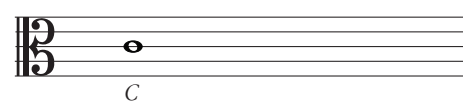
เป็นเครื่องหมายที่กำหนดเสียงตัวโน้ตอยู่ในบรรทัด ๕ เส้น หัวของกุญแจฟาจะอยู่บนคาบเส้นที่ ๔ โน้ตตัวที่บันทึกลงบนคาบเส้นที่ ๔ ของกุญแจฟา จะเรียกว่า โน้ตตัวฟา

กุญแจฟา

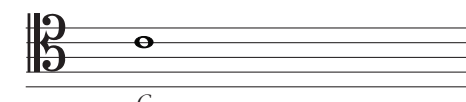

เพิ่มเติมเสริมความรู้

กุญแจประจำหลักที่ควรรู้จักเพิ่มเติม กุญแจโด หรือกุญแจ C (C Clef) คือ กุญแจที่กำหนดให้เสียงโด (C) อยู่บนเส้นใดก็ได้ของบรรทัดห้าเส้น ให้เป็นเสียงโดกลาง

กุญแจโดอัลโต (Alto Clef) ใช้บันทึกโน้ตที่เล่นกับไวโอลิน

กุญแจโดเทเนอร์ (Tenor Clef) ใช้บันทึกโน้ตที่เล่นกับเชลโล่ ทอมโบน และบาสซูน

๗. เครื่องหมายกำหนดจังหวะ (Time Signature)

เครื่องหมายกำหนดจังหวะ คือ เครื่องหมายที่มีส่วนในการบันทึกตัวโน้ต เพื่อให้ผู้แต่งเพลง ผู้ร้องเพลง ผู้บรรเลงเพลงสามารถเข้าใจจังหวะของเพลง

การเขียนจะเหมือนเลขเศษส่วนแต่จะไม่มีขีดคั่นกลาง ซึ่งความหมายของเลข**ตัวล่าง** หมายถึง ลักษณะของตัวโน้ตที่นับเป็น ๑ จังหวะ ส่วนเลข**ตัวบน** หมายถึง จำนวนจังหวะใน ๑ ห้อง เช่น $\frac{2}{4}$ มีความหมายว่า ให้มีโน้ตตัวดำ (♩) ๒ ตัว ♩♩ ใน ๑ ห้อง แต่ถ้าไม่ใช่โน้ตตัวดำ ๒ ตัวจะใช้โน้ตตัวอื่นแทนก็ได้ แต่ต้องมีลักษณะของตัวโน้ตรวมกันให้ได้โน้ตตัวดำ ๒ ตัว เช่น ♪♪ การเขียนเครื่องหมายกำหนดจังหวะจะเขียนต่อจากเครื่องหมายประจำกุญแจเสียง (Key Signature)

๘. เครื่องหมายต่าง ๆ ที่ใช้ในบทเพลง

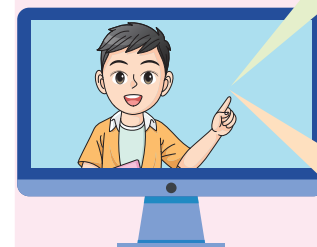
● เครื่องหมายแปลงเสียง (Accidental)

เครื่องหมายแปลงเสียงมี ๓ ลักษณะ ดังนี้

- ๑) # เรียกว่า **ชาร์ป** (Sharp) เป็นเครื่องหมายแปลงเสียงตัวโน้ตที่กำกับอยู่นั้นให้มีเสียงสูงขึ้นครึ่งเสียง
- ๒) ♭ เรียกว่า **แฟลต** (Flat) เป็นเครื่องหมายแปลงเสียงตัวโน้ตที่กำกับอยู่นั้นให้มีเสียงต่ำลงครึ่งเสียง
- ๓) ♮ เรียกว่า **เนเชอรัล** (Natural) เป็นเครื่องหมายแปลงเสียงตัวโน้ตที่ถูกเครื่องหมาย # หรือ ♭ กำกับอยู่นั้นให้มีเสียงปกติ/โดยจะบันทึกไว้ด้านหลังของโน้ตตัวนั้น

● เครื่องหมายโยงเสียง (Tie)

ใช้โยงโน้ตสองตัวเข้าด้วยกัน ทำให้ค่าความยาวของตัวโน้ตเพิ่มขึ้นเท่ากับโน้ตสองตัวรวมกัน

● การประจุด (Dots)

ใช้เพิ่มจังหวะของตัวโน้ตที่ประจุดให้มีจังหวะยาวขึ้นมาอีกครั้งเสียงของตัวโน้ตนั้น เช่น โน้ตตัวดำประจุด (♩.) หมายถึง ตัวดำมีค่าเป็น ๑ จังหวะ ประจุดจะมีค่าเป็น $\frac{1}{2}$ จังหวะ รวมเป็น ๑ จังหวะครึ่ง ($\text{♩.} = \text{♩} + \text{♩.} = \text{♩} + \text{♩} + \text{♩.}$)

เพิ่มเติมเสริมความรู้

การเรียกชื่อตัวโน้ตที่มีเครื่องหมาย # ♭ ♮ กำกับอยู่ให้เรียกชื่อโน้ตตัวนั้น แล้วตามด้วยชื่อเครื่องหมายแปลงเสียง เช่น โดชาร์ป (C[#]) โดแฟลต (C[♭]) โดเนเชอรัล (C[♮])

การอ่านตัวโน้ตบทเพลงไทยและสากล

๑. โน้ตบทเพลงไทย

● การอ่านโน้ตบทเพลงไทย

วิธีการอ่านโน้ตไทย จะใช้การเคาะจังหวะที่โน้ตท้ายห้องแทนเสียงจิง-ฉับ ในอัตราสองชั้นจะมีโน้ตตัวสุดท้ายเป็นเสียงตกจังหวะเสมอ เมื่อกำหนดให้ ๑ บรรทัดโน้ต เท่ากับ ๑ หน้าทับปรบไก่ ดังนั้นเมื่ออ่านโน้ตอัตราสองชั้น ควรเคาะจังหวะที่โน้ตตัวสุดท้ายแทนเสียงจิง-ฉับ

ในทางดนตรีไทยบางครั้งนิยมบันทึกโน้ตเพลงไทยด้วยตัวเลข บางครั้งก็บันทึกด้วยโน้ตสากล แต่ส่วนใหญ่มักใช้การบันทึกโน้ตเพลงไทยด้วยตัวอักษรไทยแทนตัวโน้ตสากล เช่น ใช้ **ด** แทนเสียง **โด** ใช้ **เร** แทนเสียง **เร** โดยเรียกว่า โน้ตเพลงไทยหรือการบันทึกโน้ตเพลงไทย

โน้ตเพลงไทยใช้บันทึกด้วยอักษรไทยแทนการออกเสียงของโน้ตเพลงสากล ดังนี้

ด ใช้แทนเสียง โด	ร ใช้แทนเสียง เร
ม ใช้แทนเสียง มี	ฟ ใช้แทนเสียง ฟา
ซ ใช้แทนเสียง ซอล	ล ใช้แทนเสียง ลา
ท ใช้แทนเสียง ที, ซี่	

ใช้จุดเป็นสัญลักษณ์แสดงเสียงที่สูงหรือต่ำกว่าเสียงเดิม โดยใส่จุดเหนืออักษรทุกตัว ถ้าต้องการเสียงสูง และใส่จุดใต้อักษรทุกตัว ถ้าต้องการเสียงต่ำกว่าเดิม เช่น

ด̣ แทนเสียง โดสูง

ด̣ แทนเสียง โดต่ำ

การบันทึกโน้ตเพลงไทยแต่ละบรรทัดแบ่งเป็น ๘ ห้องเพลง ในหนึ่งห้องเพลงจะมี ๔ จังหวะย่อย ใช้เครื่องหมายลบ หรือขีด (-) แทนจังหวะย่อยในแต่ละห้องเพลง ดังตัวอย่าง

๑๒๓๔	๑๒๓๔	๑๒๓๔	๑๒ - ๔	- ๒๓๔	- ๒ - ๔	๑๒๓๔	๑๒๓๔
------	------	------	--------	-------	---------	------	------

การบันทึกเพลงไทยด้วยการเทียบตัวโน้ตเป็นอักษรไทย ดังนี้

โด	→	ด
เร	→	ร
มี	→	ม
ฟา	→	ฟ
ซอล	→	ซ
ลา	→	ล
ที (ซี่)	→	ท

๑ โน้ตบทเพลงไทยอัตราจังหวะ ๒ ชั้น

อัตราจังหวะ ๒ ชั้น เป็นอัตราจังหวะที่มีความเร็วปานกลาง ไม่ช้ามากและไม่เร็วมาก เป็นจังหวะที่ฟังสบาย ๆ ให้ความรู้สึกผ่อนคลาย บทเพลงไทยอัตราจังหวะ ๒ ชั้น มีมากมายหลายบทเพลง ซึ่งบทเพลงไทยอัตราจังหวะ ๒ ชั้น มีที่มา ดังนี้

๑. ศิลปิน หรือผู้ประพันธ์แต่งขึ้นเพื่อเป็นเพลงที่มีอัตราจังหวะ ๒ ชั้นโดยตรง
๒. ถือกำเนิดจากเพลงอื่น เช่น นำเพลงชั้นเดียวมาขยายหรือปรับให้เป็นเพลงที่มีอัตราจังหวะ ๒ ชั้น เพื่อใช้บรรเลงหรือขับร้องประกอบการแสดงโขนและละคร

QR CODE
เรื่อง
การร้องโน้ตเพลง
ลาวลำปาง

ตัวอย่างโน้ตเพลงไทยอัตราจังหวะ ๒ ชั้น

เพลงลาวลำปาง

---ร	---ซ	---ล	-ด-ร	-ม-ล	-ด-ร	-ซ-ม	-ร-ด
----	-ลลล	-ร-ดล	-ซ-ฟ	---ร	-ฟ-ซ	---ล	-ด-ร
----	---ล	-ด-ท	-ล-ร	-ท-ร	-ท-รล	-ด-ท	-ล-ร
----	-ททร	-ททร	-ซลท	----	-ซลท	-ม-รท	-ล-ซ
---ล	ทลซร	-ซ-ด	-ร-ซ	---ล	ทลซร	-ซ-ด	-ร-ซ
-ร-ฟซ	ฟ-ร-ฟ	-ท-ล	-ซ-ร	-ร-ฟซ	ฟ-ร-ฟ	-ท-ล	-ซ-ร
----	-ททร	-ททร	-ซลท	----	-ซลท	-ม-รท	-ล-ซ
---ล	ทลซร	-ซ-ด	-ร-ซ	---ล	ทลซร	-ซ-ด	-ร-ซ
----	---ด	---ด	---ด	-ร-ม	-ซ-ร	---ด	ม-ร-ดล
---ร	ม-ร-ดล	---ซ	ฟลซฟ	----	-ซ-ด	--ร-ม	-ซ-ร
----	---ล	-ด-ท	-ล-ร	-ท-ร	-ท-รล	-ด-ท	-ล-ร
----	-ททร	-ททร	-ซลท	----	-ซลท	-ม-รท	-ล-ซ
---ล	ทลซร	-ซ-ด	-ร-ซ	---ล	ทลซร	-ซ-ด	-ร-ซ

กลับต้น

กลับต้น

กลับต้น

เพลงลาวดำเนินทราย

QR
CODE
เรื่อง

การร้อง
โน้ตเพลง
ลาวดำเนินทราย

ท่อน ๑

----	----	-รึดัล	-ซ-ม	--ซม	รดรม	-ซ-ล	ชมชล
----	รมชล	-ด-ร	ด่มร	----	----	-ลชม	-รมช
----	-ด-ม	-ชดล	มรดล	----	รมชล	ชลดัล	-ซซซ
----	รมชล	ชลดัล	-ซซซ	-ดรม	-ซ-ล	-ด-ม	-ร-ซ
----	---ซ	---ร	มรชม	----	----	ชลชม	-รมช
----	-ด-ม	-ชดล	มรดล	--ดล	ชมชล	-ด่ม	-ร-ด

(กลับต้น)

ท่อน ๒

----	----	-รึดัล	ดัลชด	----	----	-ลชม	ชมชช
----	----	-มชล	ชลดัล	--ชม	----	รมชล	ชลดัล
--มล	----	-ซ-ม	-มมม	-ซซซ	-ด-ร	-ม-ร	-ด-ล
-รึดัล	ดัลชม	-มชล	ดัลช-ล	-ม-ม	---ล	---ด	---ล
----	----	ชลดัล	ชม-ซ	----	----	ลชดัล	ชมชล
----	---ล	-ลลล	-ล-ล	-ม-ม	---ซ	-มชล	ดัลช--
-มชล	ดัลชม	-มชล	ดัลช--	-ดรม	ชมรด	--มร	ชม--
มชดล	มรดล	มรชม	-ร-ด	----	มั่งดัล	มั่งดัล	ดัลช-ล
-มชล	-รึดัล	-มั่งดัล	-ช่มั่ง	----	-ด-ม	---ร	ด่มั่ง
----	---ด	-ดัดด	-ด-ด	----	มั่งดัล	มั่งดัล	ดัลช-ล
-มชล	-รึดัล	-มั่งดัล	-ช่มั่ง	----	----	-ม-ร	ชมมม
-ม-ร	ชมมม	-ลชม	-ร-ด				

(กลับต้น)

๒. โน้ตบทเพลงสากล

● การอ่านโน้ตบทเพลงสากลในกุญแจซอล

การเขียนกุญแจซอลจะเขียนให้หัวกุญแจคาบเส้นที่ ๒ ดังนั้น การอ่านโน้ตทุกตัวที่บันทึกลงบนคาบเส้นที่ ๒ จะเป็นเสียงซอล แล้วไล่ระดับเสียงสูง-ต่ำ ตามบรรทัดห้าเส้น ดังนี้

การอ่านโน้ตดนตรีสากล มีเสียงสั้น-ยาวขึ้นอยู่กับเครื่องหมายและสัญลักษณ์ที่ใช้บังคับเสียงนั้น ๆ ซึ่งตัวโน้ตแต่ละตัวจะมีค่าอัตราจังหวะที่แตกต่างกัน เช่น โน้ตตัวกลม มีค่า ๔ อัตราจังหวะ โน้ตตัวขาว มีค่า ๒ จังหวะ โน้ตตัวดำ มีค่า ๑ จังหวะ

ตัวอย่างโน้ตเพลงดนตรีสากล

เพลงใกล้รุ่ง (Near Dawn)

ทำนอง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
คำร้อง พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ

ได้ ยิน เสียง แว่วดังแผ่วมา แต่ ใกล้ ใกล้ ชุ่ม ชื่น ฤ - ทัย หวานใด จะ

ปาน ฟัง เสียง บรรเลง ขับ เพลง ประ-สาน จาก ทิพย์ - ฆาน ประ ทาน กล่อม

ใจ ใกล้ยาม เมื่อ แสง ทอง ล่อง ฉ่น คอยมอง จ้อง ฟ้าเรื่อง รำ ไร ลมโบกโบย

มา หนาว ใจ รอ ฟ้าเพียง ไร ตะ วัน จะ มา เพลิดเพลิน ฤ -

ทัย ฟัง ไก่ ประสานเสียง กัน ดอก มะ-ลิ-วัลย์ อวล กลิ่น ระคน มณ - ทา ใ้ ในยาม

นี้ เพลิดเพลินหาแสง ทองนวลผ่องน-ภา แสง เพลิน อรุณาสี - ราชู หมู่มวลวิ-หค บินผก มา แต่ รัง

นอน ผ้าเชยขีด ช้อน ลิ้ม ชม บัว บาน ยินเสียง บรร เลง ดัง เพลง ขับ

ขาน สอด คล้อง กัง วาน ชาบ ชานจับ ใจ ได้ ยิน เสียง ใจ

ที่มา : หนังสือดนตรีจากพระราชหฤทัย ศูนย์รวมใจแห่งปวงชน, ๒๕๓๙, หน้า ๒๖

G

ขั้นสังเกต รวบรวมข้อมูล (Gathering)

๑. นักเรียนสังเกตภาพแล้วบอกชื่อเครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรีในภาพให้ถูกต้อง

๒. นักเรียนสังเกตภาพตัวโน้ตแล้วบอกชื่อตัวโน้ตและอัตราจังหวะให้ถูกต้อง

ลักษณะตัวโน้ต	ชื่อเรียก	อัตราจังหวะ

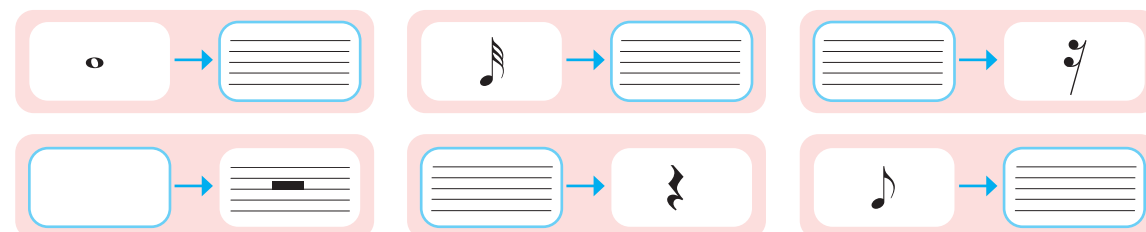
๓. นักเรียนศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับโน้ตดนตรีไทย แล้วเขียนตัวอักษรไทย หรือเสียงของตัวโน้ตที่หายไปให้ถูกต้อง

ตัว ใช้แทนเสียง โด	ตัว ใช้แทนเสียง ลา
ตัว ใช้แทนเสียง	ตัว ใช้แทนเสียง เร
ตัว ใช้แทนเสียง	ตัว ใช้แทนเสียง
ตัว ใช้แทนเสียง	

P

ขั้นคิดวิเคราะห์และสรุปความรู้ (Processing)

๔. นักเรียนวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวโน้ตและตัวหยุดของตัวโน้ตให้สัมพันธ์กัน โดยเขียนลงใน ให้ถูกต้อง

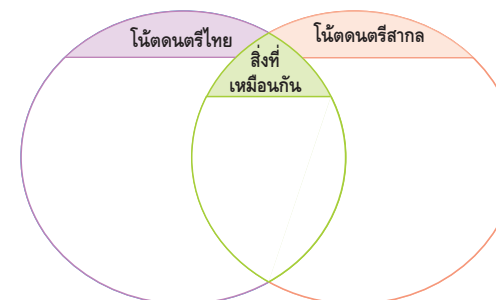
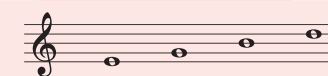
๕. ตัวหยุดมีความสำคัญต่อบทเพลงอย่างไร

๕. นักเรียนวิเคราะห์เปรียบเทียบวิธีการเขียนโน้ตเพลงไทยและสากลว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร ลงในแผนภาพความคิด

โน้ตดนตรีไทย

--- ล ทลซร - ช - ด - ร - ช --- ล ทลซร - ช - ด - ร - ช

โน้ตดนตรีสากล

A1 ขั้นปฏิบัติและสรุปความรู้หลังการปฏิบัติ (Applying and Constructing the Knowledge)

๖. นักเรียนแบ่งกลุ่มฝึกเขียนโน้ตเพลงไทยที่กำหนด ลงในห้องเพลงให้ถูกต้อง

โน้ตเพลงลาวเสียงเทียน

----- ล ล ล ช ล ด ช ----- ฟ - ม ----- ร - ช - ล ช ช
 ----- ล ล ล ช ล ด ช ----- ฟ - ม ----- ร - ช - ล ช ช
 --- ม - ร ม ช --- ด ร ม ร ด ล --- ด ล ช ม ช ล - ด ร ม - ร - ด
 - ม - ร - ด - ม --- ด ร ม ร ด ล --- ด ล ช ม ช ล - ด ร ม - ร - ด

ชื่อเพลง _____

๗. นักเรียนแบ่งกลุ่มเลือกเพลงที่ชอบ ๑ เพลง แล้วฝึกเขียนโน้ตสากลสั้น ๆ หรือ ๑ ท่อน ลงในบรรทัด ๕ เส้น จากนั้นฝึกอ่านและร้องโน้ตเพลง

เพลง _____

A2 ขั้นสื่อสารและนำเสนอ (Applying the Communication Skill)

๘. นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอการอ่านและร้องโน้ตเพลงไทยและสากลหน้าชั้นเรียน โดยเพื่อนกลุ่มอื่น และครูร่วมกันประเมินผลและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

แบบประเมินการอ่านและร้องโน้ตเพลงไทยและสากล

เขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในแบบประเมินผล

รายการประเมิน	ผลการประเมิน			
	๔	๓	๒	๑
๑. อ่านตัวโน้ตได้ถูกต้อง	☐	☐	☐	☐
๒. เขียนตัวโน้ตได้ถูกต้อง	☐	☐	☐	☐
๓. เขียนตัวโน้ตได้ถูกต้องทุกห้องเพลง	☐	☐	☐	☐
๔. ร้องโน้ตเพลงได้ตรงตามจังหวะและทำนอง	☐	☐	☐	☐
๕. ออกเสียงโน้ตถูกต้องชัดเจน	☐	☐	☐	☐
รวมคะแนน				

เกณฑ์การให้คะแนน		ผลการประเมิน	
ระดับคะแนน	ระดับคุณภาพ	☐ ๔ (ดีมาก)	☐ ๓ (ดี)
๑๙-๒๐	๔ (ดีมาก)	☐ ๒ (พอใช้)	☐ ๑ (ควรปรับปรุง)
๑๖-๑๘	๓ (ดี)	ลงชื่อ _____ ผู้ประเมิน	
๑๒-๑๕	๒ (พอใช้)	(____ / ____ / ____)	
๑-๑๑	๑ (ควรปรับปรุง)		

S ขั้นประเมินเพื่อเพิ่มคุณค่าบริการสังคมและจิตสาธารณะ (Self-Regulating)

๙. นักเรียนแต่ละกลุ่มประเมินตนเอง ร่วมกันอภิปรายสะท้อนผล และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขผลงานให้ดีขึ้น
๑๐. นักเรียนนำทักษะการอ่าน เขียน และร้องโน้ตเพลงไทยและสากล ไปฝึกร้องเพลงอื่น ๆ ให้ถูกต้อง ไพเราะน่าฟัง แล้วนำไปเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนหรือชุมชน เพื่อสร้างความสุขและความบันเทิงให้กับผู้อื่น

โครงงานสู่นวัตกรรม

นักเรียนแบ่งกลุ่มศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรี แล้วฝึกเขียนโน้ตเพลง ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น พร้อมแต่งเนื้อเพลงประกอบ จากนั้นฝึกร้องโน้ตเพลง แล้วนำไปเข้าร่วมกิจกรรมการแสดงของท้องถิ่นต่อไป

กิจกรรมพัฒนาการอ่าน

นักเรียนอ่านคำและความหมายของคำต่อไปนี้

คำศัพท์	คำอ่าน	ความหมาย
บรรเลง	บัน-เลง	ทำให้เกิดเสียงเป็นท่วงทำนองดนตรี
สัญลักษณ์	สัน-ยะ-ลัก	สิ่งที่กำหนดนิยามกันขึ้นเพื่อให้ใช้ความหมายแทนอีกสิ่งหนึ่ง
สากล	สา-กน	ทั่วไป ทัวทั้งหมด ทั้งสิ้น

คำศัพท์น่ารู้

คำศัพท์	คำอ่าน	ความหมาย
bar line	บาร์ ไลน์	เส้นกันห้อง
producer	โพรดิิว' เซอะ	ผู้ผลิต ผู้สร้าง
rest	เรส'ทุ	พัก หยุด
symbol	ซิม' เบิล	สัญลักษณ์ เครื่องหมาย
timesignature	ไทม์ ซิก' นะเซอะ	เครื่องหมายกำกับจังหวะ

ผัง

สรุปสาระสำคัญสู่การสร้างความรู้

หน่วยการเรียนรู้ที่

๒

วงดนตรีและการดูแลรักษาเครื่องดนตรี

ผังสาระการเรียนรู้

ตัวชี้วัดระหว่างทาง

- จัดประเภทของวงดนตรีไทยและวงดนตรีที่มาจากวัฒนธรรมต่าง ๆ (ศ ๒.๑ ม.๑/๔)
- ใช้และบำรุงรักษาเครื่องดนตรีอย่างระมัดระวัง และรับผิดชอบ (ศ ๒.๑ ม.๑/๙)

ตัวชี้วัดปลายทาง

- อธิบายบทบาทความสัมพันธ์และอิทธิพลของดนตรีที่มีต่อสังคมไทย (ศ ๒.๒ ม.๑/๑)

สาระสำคัญ

- วงดนตรีไทยแต่ละวงประกอบด้วยเครื่องดนตรีประเภทดีด สี ดี เป่า เมื่อนำมาบรรเลงร่วมกัน จะทำให้เกิดความไพเราะน่าฟัง
- การใช้และบำรุงรักษาเครื่องดนตรีอย่างถูกวิธี จะทำให้เครื่องดนตรีอยู่ในสภาพสมบูรณ์ใช้งานได้ดี และมีอายุการใช้งานได้นาน

วงดนตรีไทย

วงปี่พาทย์

วงเครื่องสาย

วงมโหรี